

*Agnieszka Kłysik-Uryszek**

**KAPITAŁ ZAGRANICZNY W PROCESIE
PRYWATYZACJI PRZEDSIĘBIORSTW
W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM**

1. WPROWADZENIE

Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych, która rozpoczęła się wraz z procesem przemian gospodarczych po 1989 r., miała na celu przede wszystkim gruntowną ich restrukturyzację i dostosowanie do realiów gospodarki rynkowej. Własność prywatna miała zapewnić lepszą efektywność zarządzania podmiotami i poprawić ich konkurencyjność. Jednak niedostatek kapitału krajowego oraz brak wiedzy i umiejętności polskich przedsiębiorców w zakresie mechanizmów rynkowych stanowił istotną barierę, ograniczającą sprawność tych zmian. Dlatego znaczne nadzieje wiązano z napływem inwestorów zagranicznych. Mogli oni przynieść do prywatyzowanych przedsiębiorstw nie tylko kapitał finansowy, ale także wiedzę, *know-how*, lepszą i nowszą technologię oraz techniki zarządzania. Dzięki doświadczeniu i znajomości rynku globalnego mogli również wzmocnić pozycję konkurencyjną prywatyzowanych przedsiębiorstw nie tylko w skali krajowej, lecz także międzynarodowej.

Celem artykułu jest przedstawienie efektów zaangażowania inwestorów zagranicznych w proces prywatyzacji przedsiębiorstw województwa łódzkiego. Ponad 20 lat restrukturyzacji gospodarki skłania do podsumowań oraz oceny zmian, jakie zaszły. Choć istnieje bogata literatura dotycząca procesu prywatyzacji, niewiele jest opracowań prezentujących problem udziału inwestorów zagranicznych w ujęciu regionalnym.

Artykuł został podzielony na pięć części. W pierwszej zaprezentowano model prywatyzacji gospodarki Polski, ze szczególnym uwzględnieniem ścieżek, które umożliwiały udział kapitału zagranicznego. W drugiej części przeanalizowane zostały atuty inwestorów zagranicznych (względem kapitału krajowego) oraz oczekiwane efekty ich udziału w prywatyzacji. W trzeciej omówiono główne problemy badawcze, które towarzyszyły pozyskiwaniu informacji, a w czwartej

* Dr, Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, Uniwersytet Łódzki.

zaprezentowano wyniki badania zaangażowania inwestorów zagranicznych w proces prywatyzacji przedsiębiorstw w województwie łódzkim. Wnioski zawarto w zakończeniu.

2. ŚCIEŻKI PRYWATYZACJI DOSTĘPNE DLA KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO

Krajowe regulacje prawne dopuszczały udział inwestorów zagranicznych zarówno w prywatyzacji kapitałowej, jak i likwidacyjnej¹. Metoda kapitałowa, tzw. pośrednia, polegała na zbywaniu należących do Skarbu Państwa akcji w uprzednio skomercjalizowanych przedsiębiorstwach. Inwestorzy byli poszukiwani w trybie publicznym² poprzez: ofertę ogłoszoną publicznie, przetarg publiczny, rokowania podjęte na podstawie publicznego zaproszenia albo przyjęcie oferty złożonej przez podmiot ogłaszający wezwanie³. W wyjątkowych sytuacjach Rada Ministrów mogła także wyrazić zgodę na zbycie akcji lub udziałów w trybie niepublicznym. W praktyce najczęściej wykorzystywano tę opcję w przypadkach zbycia części akcji/udziałów na rzecz inwestora strategicznego, który dysponował już znaczącymi pakietami akcji/udziałów w danym przedsiębiorstwie. Były to tzw. „resztówki”.

Druga metoda, likwidacyjna – tzw. bezpośrednia⁴ – znajdowała zastosowanie głównie w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw⁵, dla których organem założycielskim był właściwy wojewoda. Polegała ona na sprzedaży przedsiębiorstwa, wniesieniu do spółki jego mienia lub oddaniu do odpłatnego korzystania, przy czym ten ostatni, tzw. *leasing* pracowniczy, jako jedyny nie umożliwiał

¹ W pierwszych latach przemian własnościowych prywatyzacja odbywała się na mocy *Ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych* (Dz.U. 1990, nr 51, poz. 298), a następnie na mocy *Ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji* (Dz.U. 1996, nr 118, poz. 561 z późniejszymi zmianami).

² Zgodnie z art. 33 ust. 1 *Ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji*.

³ O którym mowa w art. 86 ust. 4, art. 151 lub art. 154 *Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi* (Dz.U. 2002, nr 49, poz. 447).

⁴ Art. 39 ust. 1 pkt 2 *Ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji*.

⁵ Do dnia 15 stycznia 2003 r. prywatyzacji bezpośredniej mogły podlegać przedsiębiorstwa spełniające łącznie następujące przesłanki: w dniu 31 grudnia roku poprzedzającego rok wydania zarządzenia o prywatyzacji bezpośredniej zatrudnienie nie przekraczało 500 osób, wysokość funduszy własnych nie była wyższa od równowartości w złotych polskich kwoty 2 mln. EUR, wartość sprzedaży towarów i usług w roku poprzedzającym rok wydania zarządzenia o prywatyzacji bezpośredniej nie była wyższa od równowartości w złotych kwoty 6 mln. EUR. Rada Ministrów, w uzasadnionych przypadkach, mogła zezwolić na prywatyzację bezpośrednią przedsiębiorstwa państwowego, które nie spełniało ww. przesłanek. Od dnia 15 stycznia 2003 r. ograniczenia dotyczą wyłącznie przedsiębiorstw państwowych oddawanych do odpłatnego korzystania (tzw. *leasing* pracowniczy).

wejścia strategicznego inwestora zagranicznego do spółki. Skutkiem zastosowania metody likwidacyjnej było powstanie nowego podmiotu gospodarczego, który przejmował wszystkie stosunki prawne swojego poprzednika.

Ponadto procedura prywatyzacji umożliwiała wykorzystanie także innych ścieżek, np. ugody bankowej, powstania spółek wierzycielskich, w których także mogli mieć udział inwestorzy zagraniczni. Przewidywała również możliwość stosowania procedur ustalanych indywidualnie pomiędzy organem założycielskim spółki oraz zainteresowanym inwestorem, choć należy zauważyć, że sytuacje te należały do wyjątków.

Odrębnym elementem prywatyzacji był Program Powszechnej Prywatyzacji (PPP), który w 1995 r. objął 512 najlepiej działających i uprzednio skomercjalizowanych przedsiębiorstw państwowych (w momencie przystępowania do PPP stanowiły one ok. 8–10% majątku przemysłowego Polski). Obrót akcjami części tych spółek poprzez Narodowe Fundusze Inwestycyjne (NFI)⁶ odbywał się na rynku giełdowym i pozagiełdowym (GPW i MTS CeTO), gdzie mogli je kupować zainteresowani inwestorzy długoterminowi⁷, w tym inwestorzy zagraniczni. W województwie łódzkim do PPP zakwalifikowano 33 przedsiębiorstwa, z czego 30 działających w sekcji „przetwórstwo przemysłowe”.

3. OCZEKIWANIA WOBEC KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO

Kapitał zagraniczny stanowił w procesie prywatyzacji istotną alternatywę w stosunku do źródeł krajowych. Dzięki bezpośrednim inwestycjom zagranicznym gospodarka lokalna zyskała dostęp nie tylko do bardzo istotnych zasobów brakującego kapitału finansowego, lecz także do kapitału wiedzy, nowych umiejętności, technologii, metod zarządzania i marketingu. J. H. Dunning podkreślał, że „bezpośrednie inwestycje zagraniczne są specyficzną transakcją wiążącą trzy płaszczyzny: kapitał finansowy, doświadczenie zarządzania i wiedzę techniczną oraz przedsiębiorczość”⁸, zatem właśnie te trzy elementy, które są niezbędne w procesie restrukturyzacji.

⁶ Powoływanych na mocy art. 3 *Ustawy z dnia 30 kwietnia 1993 r. o narodowych funduszach inwestycyjnych i ich prywatyzacji* (Dz. U. nr 44, poz. 202, z późniejszymi zmianami).

⁷ *Raport z realizacji programu Narodowych Funduszy Inwestycyjnych w latach 1995-2003*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 4 stycznia 2005 r., s. 33, http://bip.msp.gov.pl/por-tal/bip/87/2362/Dynamikaprzeksztal-cen_wlasnosciovych.html.

⁸ J. H. Dunning, *Explaining Changing patterns of International Production: In Defense of the Eclectic Theory*, „Oxford Bulletin of Economic and Statistics” 1979, Vol. 41, s. 271–272; M. A. Weresa, *Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – Doświadczenia Polski*, [w:] *Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce*, „Zeszyt BRE Bank – CASE”, Warszawa 2002, s. 8.

Korzyści płynące z zaangażowania inwestorów zagranicznych w procesie prywatyzacji można podzielić na pierwotne (bezpośrednie) i wtórne (pośrednie). Pierwsze są związane z bezpośrednim zaangażowaniem inwestora w przejmowane przedsiębiorstwo i dotyczą szeroko rozumianej poprawy jego konkurencyjności. Dokapitalizowanie umożliwia skokową zmianę technologii wytwarzania i jakości produktów, a dostęp do zasobów wiedzy i umiejętności spółki-matki inwestora dodatkowo te zmiany ułatwia. Ponadto międzynarodowe doświadczenie inwestora zagranicznego pozwala przedsiębiorstwu pełniej czerpać z możliwości rynku globalnego. Może ono zostać włączone w międzynarodowy łańcuch produkcji spółki-matki lub sieć jej międzynarodowych kooperantów, co rozszerzy jego rynki zbytu i zwiększy przychody ze sprzedaży. Warto wspomnieć także o potencjalnych korzyściach dla pracowników, którzy uzyskują możliwość rozwoju dzięki dostępowi do międzynarodowego środowiska biznesu oraz szkoleń.

Efekty wtórne napływu inwestorów zagranicznych występują w całej gospodarce poprzez sieci powiązań prywatyzowanej spółki z lokalnymi podmiotami, efekt demonstracji, naśladownictwa oraz efekty zewnętrzne. Choć w debacie nad skutkami udziału inwestorów zagranicznych w prywatyzacji rzadko zwracano uwagę na te właśnie efekty pośrednie, to jednak ich zaznaczenie dla gospodarki jest trudne do przecenienia. Szczególnie, jeśli podmioty lokalne są gotowe podjąć rywalizację konkurencyjną i w pełni skorzystać z pojawiających się efektów *spillover*⁹. Szansę dla lokalnych podmiotów stanowi bezpośrednia współpraca ze spółkami z udziałem kapitału zagranicznego, ale taką możliwość uzyskuje niewielka liczba przedsiębiorstw.

Wejście inwestorów zagranicznych pociągało za sobą także pewne zagrożenia. Do najistotniejszych należały obawy o znaczącą redukcję zatrudnienia, likwidację przedsiębiorstwa lub wypchnięcie spółek krajowych z rynku dzięki znacznemu wzrostowi konkurencji w branży. Najwięcej emocji budził zwłaszcza pierwszy argument. Wejście inwestorów do prywatyzowanych przedsiębiorstw wiązało się przeważnie ze znacznymi przeobrażeniami produkcji i wprowadzeniem nowych, bardziej kapitałochłonnych technologii wytwarzania. Zatem perspektywa utraty miejsc pracy była realna. Władze państwowe i wojewódzkie starały się chronić miejsca pracy, wprowadzając do umów prywatyzacyjnych szczegółowe zobowiązania socjalne, które obligowały inwestorów do utrzymania poziomu zatrudnienia przez z góry określony czas (przeważnie były to 2–3 lata). Jednak w większości przypadków inwestorzy znacząco redukowali zatrudnienie zaraz po upływie okresu ochronnego lub nawet jeszcze

⁹ Szerzej na temat efektów pośrednich zob.: A. Kłysik-Uryszek, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce regionu, teoria i praktyka*, CeDeWu, Warszawa 2010, s. 79–113; M. Gorynia i in., *Efekty zewnętrzne bezpośrednich inwestycji zagranicznych – aspekty teoretyczne i wyniki badań empirycznych*, „Ekonomista” 2006, nr 2, s. 185–204.

w jego trakcie – kosztem określonych w umowie odszkodowań¹⁰. Zatem należy zauważyć, że wprowadzanie pakietów socjalnych było mało skutecznie chroniło pracowników i przeważnie odsuwało jedynie w czasie moment zwolnień grupowych¹¹. Znane są także przypadki wykupu przedsiębiorstw przez inwestorów zagranicznych, utrzymywania ich przez minimalny okres, wynikający z umowy, a następnie likwidacji. Przyczyną takiego działania była chęć eliminacji z rynku konkurenta (taką strategię stosował np. inwestor włoski, który przejął przedsiębiorstwo państwowe w branży włókienniczej w północno-wschodniej Polsce) lub realizacja zysku z tytułu sprzedaży elementów majątku przedsiębiorstwa – najczęściej atrakcyjnie położonych gruntów¹².

W przypadku prywatyzacji przedsiębiorstw z udziałem kapitału krajowego dużo trudniej byłoby osiągnąć szybką restrukturyzację i znaczącą poprawę konkurencyjności, zwłaszcza w skali międzynarodowej. Inwestorzy krajowi nie mieli (szczególnie w pierwszych latach przemian gospodarczych) takiej wiedzy o mechanizmach funkcjonowania gospodarki rynkowej, jak przedsiębiorcy zagraniczni, brakowało im dostępu do zaawansowanych technik i technologii wytwarzania, patentów i licencji.

4. PROBLEMY BADAWCZE

Badanie udziału inwestorów zagranicznych w prywatyzacji przedsiębiorstw województwa łódzkiego jest utrudnione z kilku powodów. Ze względu na złożoność procedur oraz podział kompetencji pomiędzy różne organy państwa brak jest jednolitej statystyki procesu prywatyzacji. Ministerstwo Skarbu Państwa (MSP) dysponuje jedynie informacjami o transakcjach dotyczących zbycia akcji lub udziałów przedsiębiorstw prywatyzowanych kapitałowo¹³, dla których organem założycielskim był minister przekształceń własnościowych lub później minister

¹⁰ Jeden z inwestorów strategicznych spółki w województwie łódzkim przeprowadził zwolnienia grupowe na 10 dni przed upływem okresu ochronnego przewidzianego w umownie prywatyzacyjnej. Była to świadoma decyzja, wynikająca z tego, że odszkodowanie dla pracowników za 10 dni było niższe niż koszty płac za ten okres.

¹¹ Z punktu widzenia restrukturyzowanych przedsiębiorstw zobowiązania pracownicze generowały tylko znaczne koszty finansowe i spowalniały dynamikę przemian, jednak z punktu widzenia państwa takie rozwiązanie łagodziło napięcia społeczne, ograniczało lawinowy wzrost bezrobocia (które i tak intensywnie wzrastało) oraz koszty związane z wypłacaniem świadczeń dla bezrobotnych.

¹² Należy jednak zauważyć, że umowy prywatyzacyjne przeważnie nie zawierały ograniczeń w zakresie zmiany profilu działalności lub zbywania części majątków przejmowanych, zatem pewne zachowania inwestorów zagranicznych (komentowane publicznie jako nadużycia) wynikały *de facto* z wykorzystania luk prawnych i braku odpowiedniego zabezpieczenia interesów przez stronę polską.

¹³ W zestawieniu tym znajdują się także spółki włączone do programu NFI, w których nastąpiło zbycie udziałów/akcji na rzecz inwestora strategicznego.

Skarbu Państwa. Źródło to wskazuje, iż w województwie łódzkim, w okresie od 1.01.1990 do 31.12.2010 r. ogółem dokonano 86 transakcji w trybie prywatyzacji kapitałowej, które dotyczyły 79 spółek¹⁴ (w 17 przypadkach był zaangażowany kapitał zagraniczny – por. tabela 1).

Dane przedstawione w corocznych raportach Ministerstwa Skarbu Państwa¹⁵ wskazują, że w województwie łódzkim do końca 2009 r. sprywatyzowano pośrednio 24 z 85 skomercjalizowanych spółek (33 wniesiono do NFI, a 28 sprywatyzowano w innym trybie¹⁶), natomiast GUS podaje, że w tym okresie sprywatyzowano pośrednio 23 ze 109 powstałych w wyniku komercjalizacji spółek, z czego w 3 uczestniczył kapitał zagraniczny¹⁷.

Statystyki spółek prywatyzowanych w sposób bezpośredni (według informacji uzyskanych w MSP) powinny znajdować się w Urzędzie Wojewódzkim lub delegaturze Ministerstwa Skarbu Państwa w Łodzi. Niestety, ani w jednym, ani w drugim miejscu pełnych zestawień nie ma. Urząd Wojewódzki udostępnił jedynie listę przedsiębiorstw sprywatyzowanych przy jego udziale po 1996 r. (por. tabela 2).

Zbiorcze informacje GUS wskazują, że w województwie łódzkim w tym trybie sprywatyzowano 149 przedsiębiorstw¹⁸, a dane MSP wskazują 168 spółek¹⁹, lecz w żadnym z tych źródeł nie ma bezpośrednich informacji o ewentualnym uczestnictwie inwestorów zagranicznych.

Badania efektów prywatyzacji utrudnia również fakt, iż MSP udostępnia informacje wyłącznie o danych zawieranych umów, nazwie inwestora, udziale, jaki uzyskał w kapitale podstawowym przedsiębiorstwa oraz kwoty, którą zapłacił. Nie ma wobec tego możliwości prześledzenia działalności spółek poddanych procesowi prywatyzacji. Jest to o tyle zaskakujące, że do momentu sprzedaży ostatniej części udziałów/akcji Skarb Państwa sprawuje nadzór właścicielski. Oznacza to, że w dokumentacji MSP (w archiwach) powinny znajdować się raporty o stanie sprywatyzowanych spółek lub przynajmniej dokumenty przygotowywane przez zarząd na coroczne walne zgromadzenia akcjonariuszy lub zgromadzenia udziałowców. W archiwach dokumentów tych nie ma²⁰. Przygotowywane co rok

¹⁴ [http://prywatyzacja.msp.gov.pl/portal/pr/import/7/?serwis=pr&dzial=import&id=&szukajod_1=01-01-1989&szukajdo_1=31-12-2010&szukaj\[5\]=%C5%82%C3%B3dzkie&sort=1&order=2&ile=60](http://prywatyzacja.msp.gov.pl/portal/pr/import/7/?serwis=pr&dzial=import&id=&szukajod_1=01-01-1989&szukajdo_1=31-12-2010&szukaj[5]=%C5%82%C3%B3dzkie&sort=1&order=2&ile=60).

¹⁵ *Dynamika przekształceń własnościowych*, Ministerstwo Skarbu Państwa, Departament Analiz i Prognoz, nr 68, Warszawa 2009, s. 45, <http://bip.msp.gov.pl/download.php?s=1&id=2454>.

¹⁶ Objęcie udziałów przez wierzycieli w spółkach powstałych na podstawie działu III *Ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji oraz w ramach bankowego postępowania ugodowego*.

¹⁷ *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2009 r.*; tabl. 5, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_819_PLK_-HTML.htm

¹⁸ *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2009 r.*, tabl. 9, *Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 2008*; Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź 2008, s. 354.

¹⁹ *Dynamika przekształceń...*, s. 64

²⁰ Autorka przeprowadziła badanie archiwów MSP w Warszawie w poszukiwaniu informacji o sytuacji sprywatyzowanych spółek z województwa łódzkiego w dniach 12–13 i 18–20.06.2008.

raporty MSP z wykonania praw nadzoru właścicielskiego zawierają jedynie informacje zbiorcze na poziomie zbyt ogólnym, aby można było wnioskować o losach poszczególnych przedsiębiorstw w regionie łódzkim, a ponadto uwzględniają tylko dane o spółkach, w których Skarb Państwa ma minimum 25% udziałów²¹. Część informacji bieżących o działaniach spółek z udziałem kapitału zagranicznego znajduje się w departamentach MSP, odpowiedzialnych za nadzór właścicielski, jednak są one objęte klauzulą niejawności.

Informacje na temat inwestorów zagranicznych, uczestniczących w procesie prywatyzacji, pozyskane bezpośrednio w MSP trudno zweryfikować poprzez porównanie z danymi GUS, z których wynika, że w województwie łódzkim od 1.08.1990 do 31.12.2009 r. w procesie prywatyzacji uczestniczyło zaledwie trzech inwestorów zagranicznych – dwóch w procedurze pośredniej i jeden w bezpośredniej²². Dane MSP wskazują z kolei, że na blisko 80 sprywatyzowanych w latach 1990–2010 spółek, w 17 byli zaangażowani inwestorzy zagraniczni²³. Dodatkowo jeszcze w kilku przypadkach inwestorów będących podmiotami należącymi do koncernów zagranicznych uznawano za podmioty polskie ze względu na miejsce ich rejestracji (np. Pfeiderer Grajewo S.A., Philips Lighting Pabianice S.A.). Zatem całościowa ocena zaangażowania inwestorów zagranicznych w procesie prywatyzacji jest możliwa dopiero po wnikliwej weryfikacji wszystkich umów.

Dodatkowym utrudnieniem podczas przeprowadzania pełnej analizy jest także fakt, iż statystyki MSP, Urzędu Wojewódzkiego i GUS nie zawierają informacji o inwestorach zaangażowanych w inne ścieżki prywatyzacji (np. bankowe postępowania ugodowe, utworzenie spółek wierzycielskich, włączenie do programu prywatyzacji przez restrukturyzację lub NFI)²⁴. Nie prowadzi się również statystyki ani monitoringu, dotyczących losów podmiotów zlikwidowanych, których majątek został sprzedany lub wniesiony aportem do innych spółek.

Dostępne były jedynie umowy prywatyzacyjne (wraz ze zobowiązaniami prywatyzacyjnymi inwestorów) oraz dokumenty poprzedzające podpisanie umowy: korespondencja, wyceny, pozwolenia, ekspertyzy itp. Dokumenty dotyczące nadzoru właścicielskiego miały się znajdować w różnych departamentach Ministerstwa (zgodnie z *Zarządzeniem nr 35 Ministra Skarbu Państwa z dnia 7.11.2002 r. w sprawie wprowadzenia jednolitych zasad ewidencji księgowej akcji i udziałów będących własnością Skarbu Państwa w spółkach handlowych oraz mienia przejętego przez Skarb Państwa po innych podmiotach*), ale dostęp do nich był niemożliwy.

²¹ http://nadzor.msp.gov.pl/portal/nad/178/Raporty_i_analizy.html.

²² *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2009 r.*, tab. 5, 7, 11.

²³ http://prywatyzacja.msp.gov.pl/portal.php?serwis=pr&dzial=import&id=7&szukaj%5B%5D=&szukajod_1=&szukajdo_1=&szukajod_2=&szukajdo_2=&szukaj%5B%5D=łódzkie&ile=60&page=0.

²⁴ Jedynie w kilku przypadkach, gdy spółka była włączona do programu NFI i poprzez giełdę przejęta przez inwestora zagranicznego, który następnie odkupił od Skarbu Państwa tzw. resztówki, informacje można pośrednio znaleźć w zestawieniach transakcji sprzedaży majątku SP.

5. ZAANGAŻOWANIE INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH W PRZEDSIĘBIORSTWACH PRYWATYZOWANYCH W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Zestawienie transakcji prywatyzacji kapitałowych, przeprowadzonych przez Ministerstwa Skarbu Państwa w województwie łódzkim, w których uczestniczył kapitał zagraniczny, przedstawiono w tabeli 1. Zawiera ona opis 17 spółek, których akcje lub udziały zostały sprzedane inwestorom zagranicznym. W większości są to transakcje pakietów większościowych uzupełnionych w późniejszym okresie o tzw. „resztówki”. Zatrzymanie części akcji lub udziałów prywatyzowanych przedsiębiorstwa przez Skarb Państwa miało na celu zachowanie kontroli nad działalnością podmiotu oraz inwestora (lub przynajmniej wiedzy o tej działalności). Dane pochodzące z zestawień MSP zostały uzupełnione informacjami o losach spółek, uzyskanymi z wielu dostępnych źródeł, głównie stron internetowych podmiotów lub inwestorów oraz prasy lokalnej i branżowej.

Tabela 1

Lista przedsiębiorstw sprywatyzowanych w województwie łódzkim przez MSP z udziałem kapitału zagranicznego w latach 1990–2007

Data umowy	Nazwa spółki /Siedziba	PKD 2004	Nazwa nabywcy /KRAJ	Zbycie a/u w % Wartość transakcji w cenie sprzedaży	Tryb zbycia a/u	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1991-08-23	“POLBAF” S.A. /Główno k.Łowicza	1531	Basic American Foods /USA	80,00% 2 800 000 USD	z.d.r.	Inwestor wywiązał się z zobowiązań prywatyzacyjnych. Aktualnie spółka Polbaf jest w likwidacji, w jej miejsce funkcjonuje spółka Solan SA, również zajmująca się przetwórstwem ziemniaczanym
1992-04-15	ABB Elta Sp. z o.o. /Łódź	3110	ABB Participations Ltd. /SZWAJCARIA; SZWECJA	51,00% 10 400 000 USD	z.d.r.	Na przełomie 2001–2002 r. nastąpiło połączenie wszystkich spółek koncernu ABB w Polsce, a siedzibę przeniesiono do Warszawy
1992-12-08	“WIZAMET” S.A. /Łódź	2873	koncern “Gillette Group” /USA	80,00% 1 500 000 USD	z.d.r.	Inwestor wywiązał się z zobowiązań prywatyzacyjnych: inwestycyjnych (w ponad 150%), socjalnych. Spółka nadal funkcjonuje jako Gillette Poland International Sp. z o. o.

Tabela 1 cd.

1	2	3	4	5	6	7
1994-04-22	Kombinat Cementowo-Wapienniczy "WARTA" S.A. /Działoszyn	2651	Polen Zement Beteiligungs-gesellschaft mbH /NIEMCY	75,00% 10 000 000 DM	z.d.r.	Inwestor wywiązał się ze wszystkich zobowiązań prywatyzacyjnych: inwestycyjnych, socjalnych (zatrudnienie, podwyżki płac, szkolenia, w tym zagraniczne), przekazania know-how, spółka nadal działa jako „Cementownia Warta SA”
2004-04-06				2,96% 466 356 EUR	z. RM n.t.n.	
1994-09-20	Zakłady Aparatury Elektrycznej "Elester" S.A. /Łódź	3120	Towarzystwo Handlowe "Elektrim" S.A. /POLSKA	75,00% 4 016 250 PLN	z.d.r.	Początkowo na inwestora strategicznego wybrano polską spółkę Elektrim, która od wielu lat współpracowała z Elesterem w zakresie dystrybucji. W kolejnych latach nastąpiła jednak zmiana inwestora – GE Power Controls (spółka, dla której Elester był podwykonawcą) przejął Elester i w 2002 r. odkupił od Skarbu Państwa pozostałe akcje.
2002-05-15			GE Power Controls Holding GmbH /NIEMCY	2,17% 956 250 PLN	z. RM n.t.n.	
1994-12-10	Kutnowskie Zakłady Farmaceutyczne "POLFA" S.A. /Kutno	2442	Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości, Polish Private Equity Fund I i II / USA	25,00% 10 818 312 PLN	z.d.r.	W 1995 r. Polfa Kutno debiutowała na GPW w Warszawie, w latach 1998-2003 większościowy właściciel – fundusz inwestycyjny – przeprowadził gruntowną restrukturyzację; w 2004 r. 98% akcji wykupił IVAX Corporation, który z kolei w 2006 r. został przejęty przez amerykański koncern TEVA. Obecnie zakład działa pod nazwą Teva Kutno SA w ramach grupy Teva Polska
1994-12-23			oferta publiczna /of.publ.	21,10% 7 600 000 PLN	o.p.	
2002-09-30			oferta publiczna /of.publ.	1,74% 4 334 460 PLN	o.p.	
1997-12-04	Fabryka Maszyn Włókienniczych "Polmatex-Wolma" S.A. /Zduńska Wola	2954	Lilas Finnekaniske AS, Nortrr STV Holdingi Jotron Electronis AS /NORWEGIA	75,00% 2 190 000 PLN	p.p.	Inwestor wywiązał się ze wszystkich zobowiązań prywatyzacyjnych: inwestycyjnych, socjalnych (zatrudnienie utrzymano tylko do dnia oznaczonego w umowie), przekazania know-how. Udostępnił także skandynawskie rynki zbytu. Spółka nadal działa – Fabryka Maszyn i Urządzeń Technologicznych Polmatex-Wolma SA
2006-07-21			Lilaas AS, Jotron Electronics AS, Litt Eindom AS /NORWEGIA	2,11% 27 509,6 PLN	z. RM n.t.n.	

Tabela 1 cd.

1	2	3	4	5	6	7
1998-11-17	Tomaszowskie Kopalnie Surowców Mineralnych Biała Góra Sp. z o.o. /Tomaszów Maz.	1421	Dariusz Jasiczek - obywatel polski zam. w USA /USA	80,00% 28 500 000 PLN	p.p.	Wątpliwe jest zaklasyfikowanie inwestora do kategorii „inwestor zagraniczny”. Inwestor nie wywiązał się z żadnych zobowiązań, nawet nie wpłacił ceny zakupu – sprawa skierowana do prokuratury ²⁵ .
1995r.	Philips Lighting Pabianice S.A. (wcześniej Polam Pabianice) /Pabianice	3150	IV NFI „PROGRES”	33% (27% pozostałe 14 NFI)	PPP	w 1996 r. koncern Philips wykupił 60% akcji Polam Pabianice i wycofał spółkę z programu PPP. Od 2005 r. wszystkie spółki Philips’a w Polsce zostały połączone w Philips Lighting Poland SA z siedzibą w Warszawie. Jednostka w Pabianicach funkcjonuje jako oddział.
1999-03-31			Philips Lighting Pabianice S.A. /POLSKA (koncern Philips - HOLANDIA)	15,74% 9 756 880 PLN	z. RM n.t.n.	
1999-07-09	Materiały Izolacyjne “IZOLACJA” S.A. /Zduńska Wola	2682	ICOPAL A/S /DANIA	22,91% 79 040 400 PLN	z. RM n.t.n.	W kwietniu 1997 r. akcje spółki zadebiutowały na GPW w Warszawie. W 1999 r. Icopal wykupił w sumie 99,7% akcji Izolacji SA (część na GPW, a część od SP). od 01.2002 r. spółka działa jako Icopal SA.
2000-06-07	OPOCZNO S.A. /Opoczno	2630	Credit Suisse First Boston Ceramic Partners S.a.r.l. /FRANCJA	30,00% 22 852 926 USD	z.d.r.	W grudniu 2004 r. inwestor strategiczny posiadał 99% akcji Opoczno SA, 24 czerwca 2005 r. Spółka zadebiutowała na GPW w Warszawie, a w 2008 r. została przejęta przez Grupę Kapitałową Cersanit SA, ale zachowano nazwę Opoczno SA
2004-05-12		2630	Credit Suisse First Boston Ceramic Partners S.a.r.l Sp. z o.o. /POLSKA	39,16% 169 440 143 PLN	z. RM n.t.n.	
1995r.	BZPG Stomil S.A. /Bełchatów	2513	IX NFI im. E. Kwiatkowskiego	33% (27% pozostałe 14 NFI)	PPP	Prywatyzacja spółki zaczęła się od włączenia jej programu NFI. W kolejnych latach Inwestor austriacki wykupił akcje Spółki na GPW i wycofał ją z obrotu giełdowego. Część akcji odkupił od Skarbu Państwa. Od VII.2002 r. Spółka działa pod nazwą Sempertrans Bełchatów Sp. z o.o.
2000-08-17			Semperit Holding AG /AUSTRIA	21,32% 12 555 187 PLN	z. RM n.t.n.	

²⁵ Kontrola NIK wykazała, że wybór inwestora został dokonany w oparciu o jego deklarację, a nie sprawdzenie wiarygodności. W rezultacie okazało się, że inwestor nie posiada majątku, jaki deklarował i nie jest w stanie spłacić swojego zobowiązania wobec Skarbu Państwa i Spółki.

Tabela 1 cd.

1	2	3	4	5	6	7
2000-09-19	Huta Szkła Okiennego KARA S.A. /Piotrków Trybunalski	2611	“CARA CONCORD, GLASS-COMPANY” Sp. z o.o. w Piotrkowie Trybunalskim /POLSKA	28,37% 405 680 PLN	p.p.	Spółka włączona do programu prywatyzacji przez restrukturyzację i oddana grupie menedżerskiej Cara Concorde Glass Company sp. z o. o. złożonej z członków zarządu HSO Kara oraz dwóch największych zagranicznych dystrybutorów wyrobów Huty. Z tego powodu spółkę traktowano w przetargu jako inwestora zagranicznego (z Wielkiej Brytanii), choć w zestawieniach MSP został zapisany jako inwestor polski.
2001-04-09	Fabryka Osi Napędowych S.A. /Radomsko	3410	Carraro Sp. .A /WŁOCHY	7,23% 535 993 PLN	z.d.r.	b.d. FON w Radomsku jest spółką należącą do włoskiej grupy Carraro
2002-03-20	Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne TERPOL S.A. /Sieradz	2442	TREPKO A/S z siedzibą w Taastrup/ Kopenhaga /DANIA	5,01% 3 822 480 PLN	z.d.r.	Inwestor nie odegrał znaczącej roli w rozwoju firmy. Aktualnie spółka działa w ramach polskiej grupy farmaceutycznej pod nazwą Medana Pharma SA
2002-09-09	BYK-MAZOVIA Sp. z o.o. /Łyszkowice	2442	ALTANTA Pharma AG /NIEMCY	41,70% 4 509 900 PLN	z.d.r.	Prywatyzacja Polfy Łyszkowice rozpoczęła się w 02.1999 r. od wniesienia jej majątku do spółki (prywatyzacja bezpośrednia przez Wojewodę Łódzkiego) wraz z niemiecką spółką Byk-Gulden (należącą do koncernu ALTANA AG) w wyniku czego powstała Byk-Mazovia (41% udz. SP). W 2007 r. Altana Pharma połączyła się z Koncernem Nycomed. Zakład w Łyszkowicach funkcjonuje pod nazwą Nycomed Pharma Sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie
2007-05-31	PFLEIDERER PROSPAN S.A. (do 2003 Zakłady Płyt Wiórowych Prospan S.A.) /Wieruszów	2020	PFLEIDERER GRAJEWO S.A. /POLSKA (Koncern Pfleiderer AG - NIEMCY)	43,15% 326 187 500 PLN	z.d.r.	Prywatyzacja ZPW Prospan w Wieruszowie rozpoczęła się w 08.1997 r. od utworzenia spółki SP (50%) oraz NFI Hetman i 2 spółek – w tym ZPW Grajewo – dla których ten NFI był funduszem wiodącym (w sumie 50%). W 1999 r. więk-

Tabela 1 cd.

1	2	3	4	5	6	7
						szościowy pakiet akcji ZPW Grajewo nabył niemiecki koncern Pfeiderer AG, który w kolejnych latach odkupił udziały w spółce Prospan od NFI. Aktualnie spółka funkcjonuje pod nazwą Pfeiderer Prospan SA w ramach Grupy Kapitałowej Pfeiderer Grajewo SA

Objaśnienia: z.d.r. – zaproszenie do rokowań; z. RM n.t.n. – zgoda RM na tryb niepubliczny (wykorzystywana do sprzedaży tzw. resztówek, tj. końcowych niewielkich udziałów Skarbu Państwa głównemu inwestorowi spółki); p.p. – przetarg publiczny; o.p. – oferta publiczna; a/u – akcji/udziałów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MSP oraz źródeł internetowych.

W tabeli 2. zaprezentowano 12 przedsiębiorstw sprywatyzowanych metodą bezpośrednią, z udziałem inwestorów zagranicznych. Wykorzystano przede wszystkim niepublikowane zestawienie prywatyzowanych spółek, dla których organem założycielskim był wojewoda łódzki²⁶. Warto jednak zauważyć, że o ile w przypadku danych MSP, dotyczących prywatyzacji kapitałowej, udostępnione informacje można uznać za pełne i wiarygodne, o tyle w przypadku prywatyzacji bezpośredniej takiej pewności mieć nie można. Udostępniona przez Urząd Wojewódzki w Łodzi lista miała charakter wyłącznie wewnętrzny, a nie była oficjalnym dokumentem urzędowym. Jednakże analiza dostępnego materiału oraz innych źródeł pozwoliła na weryfikację informacji oraz uzupełnienie ich o opis losów sprywatyzowanych spółek.

Tabela 2

Spółki sprywatyzowane bezpośrednio z udziałem inwestorów zagranicznych
w województwie łódzkim

Nazwa przedsiębiorstwa	Inwestor /uwagi	Stan na koniec 2010 r.
1	2	3
Zakłady Tkanin Wełnianych MAZOVIA /Tomaszów Mazowiecki	W 1995 r. po przekształceniu w jssp, różni inwestorzy kupowali od SP mniejszościowe udziały w spółce, m.in. jedno przedsiębiorstwo włoskie, które w 2004 r. upadło. Po nim w 2007 r. syndyk odsprzedał udziały innemu inwestorowi, polskiej spółce Improve Reserch Consulting Sp. z o. o., która od tej chwili miała pakiet większościowy.	Firma upadła w 09.2008 r.

²⁶ Listę spółek prywatyzowanych bezpośrednio wraz z informacją o dacie prywatyzacji uzyskano bezpośrednio z Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi.

Tabela 2 cd.

1	2	3
Łódzkie Zakłady Radiowe FONICA /Łódź	10 czerwca 1997, należący do koreańskiego koncernu Daewoo, Daewoo Electronics Manufacturing Poland sp. z o.o. przejął 82% udziałów w spółce, która powstała w 1996 na bazie dawnych Zakładów Radiowych "Fonica". Poprzedni udziałowcami były dwie firmy, także koreańskie: Kyung-Bang Limited i Kyung-Bang Machinery. Spółka działa pod nazwą "Daewoo-Fonica".	Od 2003 r. znajduje się w likwidacji.
Pabia /Pabianice	W 1992 r. niemiecki inwestor przejął 100% akcji spółki. W 2006 r. polska grupa kapitałowa Monnari zakupiła majątek i markę Pabia od syndyka masy upadłościowej.	Spółka funkcjonuje jako część grupy Monnari SA.
Zakłady Przemysłu Papierniczego /Łódź	Zakłady najpierw zostały zakupione przez polską spółkę branży papierniczej Intercell SA, a w 2003 r. 66% Intercella zakupiła fińska grupa Stora Enso.	Spółka funkcjonuje jako łódzki oddział Stora Enso Poland SA.
Zakłady Przemysłu Dziwiarskiego "IWONA" / Łódź	Park maszynowy po zlikwidowanym zakładzie przejęła w 1995 r. portugalsko-francuska firma Archimode.	Spółka w likwidacji – w 2008 r. inwestor zdecydował o przeniesieniu produkcji do Chin.
Zakłady Chemiczne Argon /Stryków	W pierwszej fazie prywatyzacji spółka została oddana spółce pracowniczej do odpłatnego korzystania (leasing), powstał Zakład Farmaceutyczny ARGON SA, a następnie akcje wykupiła słoweńska spółka LEK, która aktualnie należy do szwajcarskiego koncernu Novartis.	Spółka funkcjonowała pod nazwą LEK SA, a od stycznia 2010 r. pod nazwą Sandoz (w ramach grupy Novartis) i jest liderem produkcji leków generycznych (odtwórczych) w Polsce. Zakład o wartości 73 mln EUR jest jednym z najnowocześniejszych w Europie ²⁷ .
Poltex /Łódź	w 1997 r. francuska spółka Ducatel Investment weszła jako udziałowiec do PoltexuN - spółki wyodrębnionej z Poltexu dla zarządzania jego oddzielnym majątkiem. W 1998 r. spółka sprzedała majątek dawnego Polteksu francuskiej spółce Apsys.	Poltex funkcjonuje jako mikros spółka importująca i handlująca tkaninami. Na terenie dawnego kompleksu fabrycznego działa centrum handlowo-usługowe Manufaktura.
Łódzkie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych / Łódź	Inwestorem była holenderska spółka A. Hak International B.V.	Spółka działa jako przedsiębiorstwo inżynieryjne A.HAK Sp. z o. o.
Kopalnie Surowców Mineralnych "Kosmin"	W 2001 r. kopalnie zostały zakupione przez spółkę Tarmac International Holdings B.V. Aktualnie grupa Tarmac należy do brytyjskiego koncernu wydobywczego AngloAmerican.	Spółka funkcjonuje pod zmienioną nazwą jako część grupy Tarmac w Polsce.

²⁷ <http://www.novartis.pl/pharma/wpolsce.php>.

Tabela 2 cd.

1	2	3
Okręgowe Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego "PZZ" w Łodzi z siedzibą w Pabianicach /Pabianice	W 2004 r. przedsiębiorstwo zostało zakupione przez Gdańskie Młyny i Spichlerze Dr Cordesmeier Sp. z o. o., należące do inwestora niemieckiego.	Spółka funkcjonuje pod nazwą Gdańskie Młyny i Spichlerze Dr Cordesmeier Sp. z o. o. O/Pabianice Młyny Pabianice.
Przedsiębiorstwo Modernizacji i Projektowania Przemysłu Precyzyjnego "Prama-Projekt"/Łódź	W 1998 r. zostało zakupione przez spółkę Bioconsult 2000 ZOO Sp. z o. o.	Spółka funkcjonuje.
Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe "Hasip"/Łódź	W 1997 r. Dilmah Poland Sp. z o. o. (należąca do grupy Dilmah ze SriLanki) zakupiła spółkę Hasip, a od 1999 r. uruchomiono w Łodzi paczkarnię herbaty.	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi oraz źródeł internetowych.

Wprawdzie, jak już wspomniano, brakuje pełnych statystyk procesu prywatyzacji, jednak można ostrożnie oszacować, że kapitał zagraniczny w regionie łódzkim odegrał mniej istotną rolę niż przeciętnie w całym kraju. O początku 1990 r. w województwie łódzkim inwestorzy zagraniczni zakupili udziały w ok. 20–22% przedsiębiorstw prywatyzowanych kapitałowo (w skali kraju odsetek ten wyniósł ok. 38%²⁸) oraz w ok. 7,5% przedsiębiorstw prywatyzowanych bezpośrednio. Generalnie ocenia się, że odegrał on bardzo ważną i pozytywną rolę – po blisko 20 latach transformacji były przedsiębiorstwa państwowe przejęte przez inwestorów zagranicznych znajdują się przeciętnie w dużo lepszej kondycji niż przedsiębiorstwa sprywatyzowane przy udziale kapitału polskiego lub oddane spółkom pracowniczym²⁹. W spółkach prywatyzowanych przy udziale kapitału zagranicznego przeciętnie dużo rzadziej dochodziło do zwolnień grupowych³⁰ (nie oznacza to, że nie dochodziło do redukcji zatrudnienia), a procesy restrukturyzacyjne były głębsze i bardziej dynamiczne³¹. Wskazuje się również, że in-

²⁸ *Dynamika przekształceń...*, s. 53. Źródło nie podaje, czy jest to udział ilościowy, czy wartościowy.

²⁹ M. Bałtowski, M. Miszewski, *Transformacja gospodarcza w Polsce*, PWN, Warszawa 2007, s. 231; zob. też *Przedsiębiorstwa sprywatyzowane w gospodarce polskiej*, red. M. Bałtowski, PWN, Warszawa 2002, s. 57–58, 68–83.

³⁰ S. Krajewski, *Procesy restrukturyzacji dużych przedsiębiorstw. Raport z badań zamawianych przez Ministerstwo Skarbu Państwa*, Łódź, 11.08.2004, s. 31.

³¹ T. Kamiński, *Wpływ przekształceń własnościowych na zmiany systemu zarządzania oraz struktury organizacyjno-majątkowej i zatrudnienie w przedsiębiorstwach*, [w:] *Restrukturyzacja*

westorzy zagraniczni w sprywatyzowanych spółkach podejmowali wiele działań, mających na celu rozszerzenie oferty produkcyjnej, poprawę konkurencyjności i efektywności zarządzania. Często także ich zobowiązania prywatyzacyjne były bardziej rozbudowane niż inwestorów krajowych i obejmowały, poza pakietami socjalnymi, także konieczność dalszych inwestycji w przedsiębiorstwie, reinwestycje zysków, podwyższanie kapitału zakładowego oraz udostępnienie technologii, licencji i *know-how*³². Ten argument podnoszony jest często przez obrońców polskiej prywatyzacji, którzy nie zgadzają się z kontrowersjami wokół umów i wyceny przedsiębiorstw prywatyzowanych. Zarówno w literaturze, jak i w opinii publicznej kwestią dyskusyjną pozostaje często adekwatność wartości umów prywatyzacyjnych oraz dobór ścieżek prywatyzacji. Przyjęty w Polsce system prywatyzacji (tj. odrębne traktowanie każdego projektu) stwarzał warunki do znacznych manipulacji, będących wynikiem przetargów polityczno-społecznych. Szczególnie dotyczyło to przedsiębiorstw prywatyzowanych poza głównymi ścieżkami, tj. w oparciu o procedury mieszane³³.

W województwie łódzkim jednym z bardziej kontrowersyjnych przykładów jest proces prywatyzacji Poltexu (dawne Zakłady im. J. Marchlewskiego), na którego terenie inwestor zagraniczny wybudował Manufakturę³⁴. Z jednej strony nie brakuje pozytywnych opinii, które podkreślają, że dzięki zmianie funkcji kompleksu fabrycznego, przekształconego w obiekt handlowo-usługowy

przedsiębiorstw w procesie transformacji gospodarki polskiej, t. 1, red. E. Mączyńska, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2001, s. 80–96.

³² A. Krajewska, S. Krajewski, *Ekonomiczno-finansowa kondycja przedsiębiorstw sprywatyzowanych*, [w:] *Przedsiębiorstwa sprywatyzowane...*, s. 96.

³³ Skrajne opinie na ten temat przedstawiają: M. Bałtowski, M. Miszewski, *op. cit.*, s. 239–243 oraz K. Z. Poznanski, *Oblęd reform, Wypzedaż Polski*, LSW, Warszawa 2001, s. 10, 31.

³⁴ 1 sierpnia 1991 r. Poltex postawiono w stan likwidacji. Działalność produkcyjna zakładu została ograniczona jedynie do wykańczalni. W 1995 r. na podstawie analizy wykonanej przez firmę wskazaną przez potencjalnego inwestora zagranicznego (francuski Ducatel Investment) cofnięto decyzję o likwidacji przedsiębiorstwa i wdrożono procedurę oddłużania, tj. ugody bankowej. Jej efektem było oddłużenie przedsiębiorstwa o 93 mln PLN. Jednakże restrukturyzacja nie zakładała rewitalizacji ekonomicznej przedsiębiorstwa, ale przekształcenie dawnych obiektów fabrycznych w centrum hotelowo-biznesowo-usługowe. Powstała po ugodzie bankowej spółka wierzycielska w 1997 r. wyodrębniła ze swojego majątku zbędne nieruchomości (działka o pow. 28 ha w centrum miasta z zabytkowymi naniesieniami, wycenione na 8 mln PLN) i wieczyste prawo ich użytkowania wniosła aportem do nowej spółki (Poltex N), której większościowym udziałowcem został Ducatel Investment. Oddłużenie majątku było warunkiem stawianym przez inwestora zagranicznego. W 1998 r. majątek Poltexu N został sprzedany francuskiej spółce Apsys, która zobowiązała się realizować inwestycję handlowo-usługową. W tym czasie (w czerwcu 1998 r.) Rada Miasta podjęła uchwałę o zmianie planu zagospodarowania z obszarów przemysłowych na tereny ogólnomiejskie, handlowe i usługowe, a jej efektem była zmiana wartości gruntu z naniesieniami z 8 mln PLN do 57 mln PLN. Umożliwiło to jej właścicielowi (firmie Apsys) zaciągnięcie bardzo wysokich kredytów pod zastaw nieruchomości.

zrewitalizowana została zabytkowa część miasta oraz utworzono ponad 3 tys. miejsc pracy³⁵. Z drugiej strony kontrola NIK wykazała znaczące naruszenie prawa (głównie uchybienia wyceny majątku) oraz doprowadzenie do szkody majątkowej Skarbu Państwa, co spowodowało przekazanie sprawy do Prokuratury³⁶.

Na zakończenie warto także wspomnieć, że zdarzają się sytuacje (mniej liczne), kiedy inwestorzy zagraniczni angażują się w przedsiębiorstwa już sprywatyzowane i zrestrukturyzowane. Przykładem mogą być Zakłady Wytwórcze Maszyn Elektrycznych i Transformatorów EMIT. W wyniku procesu prywatyzacji w 1997 r. właścicielem ponad 70% akcji spółki stał się Elektrim S.A. (zakupił wcześniej także pakiet akcji Zakładów Aparatury Elektrycznej Elester S.A.) i włączył je do grupy kapitałowej Elektrim-Motor. Dopiero w latach 2000-2002 wszystkie spółki tej grupy kapitałowej, w tym EMIT, zostały przejęte przez kapitał zagraniczny (Elektropol Cantoni z Mediolanu oraz Interelektra Holding z Luksemburga) i w roku 2002 na bazie spółek produkcyjnych oraz biura sprzedaży eksportowej Cantoni Motor S.A. w Warszawie powstała Grupa Cantoni – największy w Polsce producent oraz dostawca silników i napędów elektrycznych³⁷. Tak zwane „resztówki”, tj. 2,14% udziałów należących jeszcze do SP, zostały sprzedane inwestorowi zagranicznemu w czerwcu 2009 r.³⁸

6. PODSUMOWANIE

Ocena udziału inwestorów zagranicznych w procesie prywatyzacji przedsiębiorstw w województwie łódzkim jest trudna. Nie dziwi fakt, że relatywnie większym zainteresowaniem cieszyły się przedsiębiorstwa większe, prywatyzowane kapitałowo, których sytuacja ekonomiczna i pozycja na rynku były znacznie lepsze niż w przypadku spółek zakwalifikowanych do prywatyzacji bezpośredniej. Niedosyt może budzić jedynie fakt, iż w skali kraju inwestorzy zagraniczni byli średnio liczniej reprezentowani niż w województwie łódzkim.

Pozytywnie należy ocenić fakt, że wiele sprywatyzowanych podmiotów nadal funkcjonuje, dając zatrudnienie dziesiątkom osób. Z drugiej jednak strony na krytykę zasługuje brak przejrzystości procedur prywatyzacji oraz informacji

³⁵ Por. A. Krajewska, S. Krajewski, *Reinkarnacja „dinozaura” (Zakłady Przemysłu Bawełnianego „POLTEX” w Łodzi)*, [w:] *Restrukturyzacja przedsiębiorstw w procesie transformacji*, t. 2, s. 92–102.

³⁶ Por. *Przekształcenia własnościowe, gospodarowanie majątkiem, zarządzenie finansami w Zakładach Przemysłu Bawełnianego POLTEX SA*, Wystąpienie pokontrolne, Delegatura NIK, Łódź 2004; *Jak przekształcano „Poltex”*, „Dziennik Łódzki”, 2.07.2005.

³⁷ <http://www.cantonigroup.com/pl/motors/emit/site/388/historia/>.

³⁸ [http://prywatyzacja.msp.gov.pl/portal/pr/import/7?serwis=pr&dzial=import&id=&szukajod_1=01-01-1989&-szukaj-do_1=31-12-2010&szukaj\[5\]=%C5%82%C3%B3dzkie&sort=1&order=2&ile=60](http://prywatyzacja.msp.gov.pl/portal/pr/import/7?serwis=pr&dzial=import&id=&szukajod_1=01-01-1989&-szukaj-do_1=31-12-2010&szukaj[5]=%C5%82%C3%B3dzkie&sort=1&order=2&ile=60).

o losach sprywatyzowanych spółek. Niewystarczający monitoring oraz brak dostępu do danych uniemożliwia określenie osiągniętych efektów, zwłaszcza w porównaniu z możliwościami, jakie dawał proces prywatyzacji³⁹. Na podstawie dostępnych informacji można stwierdzić jedynie, że korzystniejsze efekty dał proces prywatyzacji kapitałowej: spółki znajdują się w lepszej kondycji, rozwijają się i prowadzą działalność eksportową. Generalnie jednak badania prowadzone przez różnych autorów wskazują, iż wraz z upływem czasu spółki powstałe w procesie prywatyzacji upodabniają się do inwestycji typu *greenfield* i dorównują im pod względem nowoczesności, technik wytwarzania i organizacji. Przeciętnie różnice w postrzeganiu przedsiębiorstw przez rynek zacierają się po ok. 2–5 latach⁴⁰, tyle też przeciętnie potrzeba na gruntowną restrukturyzację majątku sprywatyzowanych podmiotów (o ile restrukturyzacja taka jest konieczna).

LITERATURA

- Bałtowski M., Miszewski M., *Transformacja gospodarcza w Polsce*, PWN, Warszawa 2007.
- Dynamika przekształceń własnościowych nr 68*, Ministerstwo Skarbu Państwa, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2009, http://bip.msp.gov.pl/portal/bip/87/2362/Dynamika_przekształcen_wlasnoscio-wych.html.
- Gorynia M., Bartosik-Purgat M., Jankowska B., Owczarzak R., *Efekty zewnętrzne bezpośrednich inwestycji zagranicznych – aspekty teoretyczne i wyniki badań empirycznych*, „*Ekonomista*” 2006, nr 2.
- http://nadzor.msp.gov.pl/portal/nad/178/Raporty_i_analizy.html.
- <http://prywatyzacja.msp.gov.pl>.
- <http://www.cantonigroup.com/pl/motors/emit/site/388/historia/>.
- <http://www.novartis.pl/pharma/wpolsce.php>.
- Jak przekształcano „Poltex”*, „*Dziennik Łódzki*”, 2.07.2005.
- Kamiński T., *Wpływ przekształceń własnościowych na zmiany systemu zarządzania oraz struktury organizacyjno-majątkowej i zatrudnienie w przedsiębiorstwach*, [w:] *Restrukturyzacja przedsiębiorstw w procesie transformacji gospodarki polskiej*, t. 1, red. E. Mączyńska, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2001.
- Kłysik-Uryszek A., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce regionu, teoria i praktyka*, CeDeWu, Warszawa 2010.
- Krajewska A., Krajewski S., *Ekonomiczno-finansowa kondycja przedsiębiorstw sprywatyzowanych*, [w:] *Przedsiębiorstwa sprywatyzowane w gospodarce polskiej*, red. M. Bałtowski, PWN, Warszawa 2002.

³⁹ Badając udział inwestorów w procesie prywatyzacji można odnieść wrażenie, że w niektórych przypadkach inwestorzy ci wykorzystywali swoją przewagę nad lokalnymi władzami w zakresie znajomości mechanizmów rynkowych i umiejętności działania w dojrzałym kapitalizmie. Skutkowało to różnego rodzaju nadużyciami i zamiast przynosić gospodarce długookresowe korzyści powodowało, że posiadane przez Polskę atuty nie były wykorzystane w sposób najkorzystniejszy.

⁴⁰ *Przedsiębiorstwa sprywatyzowane...*, s. 307.

- Krajewska A., Krajewski S., *Reinkarnacja „dinozaura” (Zakłady Przemysłu Bawełnianego „POLTEX” w Łodzi)*, [w:] *Restrukturyzacja przedsiębiorstw w procesie transformacji gospodarki polskiej*, t. 2, red. E. Mączyńska, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2001.
- Krajewski S., *Procesy restrukturyzacji dużych przedsiębiorstw. Raport z badań zamawianych przez Ministerstwo Skarbu Państwa*, Łódź, 11.08.2004.
- Poznański K. Z., *Oblęd reform, Wyprzedaż Polski*, LSW, Warszawa 2001.
- Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2009 r., tabl. 5, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_819_PLK_-HTML.htm.
- Przedsiębiorstwa sprywatyzowane w gospodarce polskiej*, red. M. Bałtowski, PWN, Warszawa 2002.
- Przekształcenia własnościowe, gospodarowanie majątkiem, zarządzanie finansami w Zakładach Przemysłu Bawełnianego POLTEX SA*, Wystąpienie pokontrolne, Delegatura NIK, Łódź 2004.
- Raport z realizacji programu Narodowych Funduszy Inwestycyjnych w latach 1995-2003*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 4 stycznia 2005 r., http://bip.msp.gov.pl/portal/bip/87/2362/Dynamika_prze-ksztalcen_wlasnosciovych.html.
- Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 2008*, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź 2008.
- Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, Dz.U. 1990, nr 51, poz. 298.
- Ustawa z dnia 30 kwietnia 1993 r. o narodowych funduszach inwestycyjnych i ich prywatyzacji, Dz. U. 1993, nr 44, poz. 202, z późniejszymi zmianami.
- Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji, Dz.U. 1996, nr 118, poz. 561, z późniejszymi zmianami.
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, Dz.U. 2002, nr 49, poz. 447.
- Weresa M. A., *Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – Doświadczenia Polski*, [w:] *Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce*, „Zeszyt BRE Bank – CASE”, Warszawa 2002.
- Zarządzenie nr 35 Ministra Skarbu Państwa z dnia 7.11.2002 r. w sprawie wprowadzenia jednolitych zasad ewidencji księgowej akcji i udziałów będących własnością Skarbu Państwa w spółkach handlowych oraz mienia przejętego przez Skarb Państwa po innych podmiotach, <http://www.kibr.org.pl/pl/-aktualnosci/518/>.

Agnieszka Kłysik-Uryszek

FOREIGN CAPITAL IN PRIVATIZATION OF COMPANIES IN ŁÓDZKIE VOIVODSHIP

(Summary)

The involvement of foreign capital in the privatization process of enterprises provides an opportunity to speed up restructuring and improving the competitiveness of the economy. Foreign investors not only strengthen the company financially but also transfer its technology and manufacturing techniques, organizational structure, knowledge and *know-how*. Moreover, thanks to the spillover effect, other companies may benefit from this transfer.

The involvement of foreign capital in the privatization process is rarely the subject of research and analysis, particularly in the regional aspect. Therefore, the purpose of this article is to attempt to estimate the scale of involvement of foreign investors in the privatization of enterprises in the Łódź region and to assess the effects of this involvement.